

Szent-kúti ösvény

VEZETŐ
ÉS FOGLALKOZTATÓ
FÜZET

INGYENES

Készült
a KvVM Zöld Forrás
program támogatásával

Ismerjük meg együtt Csobánka múltját és mai környezetét!

A Szent-kúti ösvény a szerb templom elől indul a Csobánkai templomok táblánál. Mivel körben haladva ide érünk vissza, mindkét irányban bejárható.

Ajánljuk a következő útvonalat:

A zöld sávról a kék kereszt jelzésen felkaptatunk a Csobánkai-nyereg-re, leereszkedünk a Macska-barlanghoz majd az országos kék sáv jelzés mentén érintjük a Szent-kutat és a zöld sáv jelzésen visszatérünk a szerb templomhoz.

Kedves Látogató!

Az ösvényt **gyalogosan** lehet bejárni. **Túraút**, rövidebb szakaszokon erős emelkedő van. Ilyenek az Macska-barlang feletti emelkedő, a Szent-kúti kápolna feletti emelkedő.

Jó időben javasoljuk a bejárást. Kis eső hamar felszívódik az erdőben, de nagyobb eső után csúszdává válik a hegyoldal. A Macska-völgyben amúgy is kevés a talaj, homokkő sziklapadon kell járni, ami esős időben nagyon veszélyes lehet.

Az ösvények kövesek. Kényelmesebb és biztonságosabb egy bokát jól tartó **túracipő**. Vigyünk magunkkal **víz**et, még a legrövidebb kirándulásra is. Ha nem fogyasztjuk el, töltsük fel vele a madáritatókat. **Esőkabát** és **szendvics** sem árt. Ne felejtjük otthon a saját szemeteszacskónkat. Hagyjuk az erdőt úgy, ahogy befogadott minket.

Kellemes, szép élményekkel teli kirándulást kívánunk!

*Berliner Gáborka
és Benke Ildikó túravezető*

A csobánkai tanösvények Csobánka legjelentősebb természeti és kultúrtörténeti érdekességeit, látnivalóit mutatják be tájékoztató táblák segítségével.

Az indulóállomások megközelíthetők buszjárárral és autóval Pomáz, Pilisszentkereszt, Dobogókő és Pilisvörösvár felől a 1112-es úton, gyalogosan a Csikóvárálja és a Kevély-nyereg felől a piros sáv jelzésen.

A Szent-kúti ösvény állomásai:

Csobánkai templomok

Csobánkai-nyereg

Macska-barlang

Hosszú-hegy

Szent-kút

Haris

Kovácsi-patak

A túrák során óvjuk és védjük a természetet!

A tanösvény a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén van, Natura 2000 védett területeken. Ennek megfelelően kérjük, az alábbi látogatási szabályokat fokozott figyelembe részesítse:

- Minden járművet hagyjunk a parkolóban. A Margitligetben és a Fő téren is biztonságosan parkolhat.
- Amit magunkkal hoztunk, azt vigyük haza.
- Ne zavarjuk az állatok és a természet nyugalalmát.
- Mindig a kijelölt útvonalon haladjunk.
- Hagyjuk az erdei földben a növényeket. Fényképezzünk inkább, tartósabb emléket kaphatunk.

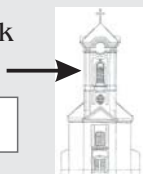
Csobánkai templomok

A szerb templom tornyának homlokzatán a kőkeretes kapu felett van egy kőtábla, amibe egy évszámot vésték.

1. Írjuk ide az évszámot arab számokkal:

A templom nyugati homlokzatán sokféle építészeti elemet alkalmaztak, hogy megtörjék a magas falsík egyhangúságát. Az egyik ilyen elem az oszlopokat szimbolizáló falkiugrás, amely a torony középtáján található a sarkokon.

2. Írd ide ennek a homlokzatelemnek a nevét:

A templom körüli támfalba építették a régi temetkezési hely sírköveit. A sírkő feliratokat szerb nyelven cirill betűkkel írták az 1800-as években vélhetően az elhunytak hozzátartozói. A feliratokat úgy vésték a kőre ahogy épp ráfértek a betűk, folyamatosan egymás alá.

3. Keresd meg azt a sírkövet, amelyen az alábbi fonetikus írás cirill betűi találhatók:

**obgye pocsiva jakov sosics zsitye | csobanszkin pozsive
39 létá presztavnyica mir 18nir gynye 10 létá 1861**

jelentése:

*itt nyugszik jakov sosics csobánkai lakos élt 39 nyarat felállítva
békeességgel 18-kor július 10-én nyáron 1861-ben.*

Következő állomás: A „**Csobánkai-nyereg**” 1 km, vagy a „**Kovácsi-patak**” 2 km a Szent-kúti ösvényen.

A Csobánkai-nyereg

Mi itt, az előtted elterülő Csobánkán lakunk. És te melyik városban vagy faluban laksz?

1. Tudod-e, milyen adottságok szükségesek ahhoz, hogy egy Pilis-Visegrádi hegyi falu mint pl. Csobánka, kialakuljon?

Körültekintve, melyik településeket ismered fel a környéken?

2.

Mely hegyek találkozása képezi a „nyeret”?

3.

Az akkori falvak népe használta a híres római utat is, de természetesen köztük is kialakultak, eltérő jelentőségű összeköttetések:

A római úttal lehet azonos a „Zantho-i nagy út” (mely a közeli Pilisszántóról kaphatta a nevét), mely Budára vezet.

További út volt a Csobánka ősének tekinthető Borony felé vezető út, valamint a „Nyájak útja”, mely a neve alapján a birkanyáj által kitaposott földút volt a XIII. századi leírások alapján.

Az említett három út egyben három féle „rendű” út volt: A Szántóról Óbudára vezető országos út, a Boron-i helyközi út és a Nyájak útja „mezőgazdasági” út. Részleteket a Fehér sziklák ösvényen elhelyezett Római út, Kende, Borony és Csobánkai telepések táblán találhatsz, ha a Kevély felé tartasz.

Következő állomás: A „**Macska-barlang**” 900 m, vagy a „**Csobánkai templomok**” tábla 1 km a Szent-kúti ösvényen.

Macska-barlang

1. Melyik két kőzet határán nyílt meg a „*Macka jama*”?

2. Hogyan jött létre a barlang?

a) A völgyön végigfolyó patak mélyítette a hegybe ott, ahol a keményebb homokkőről a puhább mészköves szakaszra ért.

b) Bányászattal alakították ki, mint a Hosszú-hegy számos kőbányáját.

c) A mészkőben mélyről feltörő hévizek a mészkövet fedő homokkőig oldották ki, majd a fedőréteg átszakadt. A barlang víznyelőbarlanggá alakult.

3. Nevezd meg négy, a barlang környezetében élő védett növényt! Az orchideákat jelöld aláhúzással!

Következő állomás: A „**Hosszú-hegy**” 1,3 km, vagy a „**Csobánkai-nyereg**” 900 m a Szent-kúti ösvényen.

Hosszú-hegy

1. Kösd össze a fogalmakat a rájuk jellemző állításokkal!

ZSOMBOLY	a) Mélyről feltörő melegvizek és fentről beszivárgó csapadékvíz, folyóvíz hatására is keletkezhet	BARLANG
	b) Jellemzően függőleges, aknaszerű üreg	
	c) Hazánkban kivétel nélkül védett földtani képződmény	

2. Húzd alá a Hosszú-hegyen található kőzettípusok nevét!

a) mészkő b) dolomit c) homokkő d) lösz

A „kakukktojás” a közeli Kis-Kevély oldalában lévő bányában figyelhető meg, melyet szintén egy tanösvény-tábla mutat be.

3. Nevezd meg három, itt élő ragadozómadarat!

Húzd alá a táplálékspecialista nevét!

4. Több „névrokon” és valóban rokon védett növényfaj él a Hosszú-hegyi-zsomboly környékén. Melyek ezek?

Következő állomás: Az erdő felé a „**Szent-kút**” 850 m, vagy a falu felé a „**Macska-barlang**” 1,3 km a Szent-kúti ösvényen.

Szent-kút

1. Keressd meg a térképen mi a forrás jele!

2. Nézd meg a térképen a Szent-kúthoz közel eső vidéket.

Írd ide egy pár forrás nevét.

3. Nem messze a táblától egy fali táblán olvasható, hogyan

nevezték a helyi németek a Szent-kutat.

Keressd meg és írd ide!

Következő állomás: Lefelé a „**Haris**” 420 m, vagy felfelé a „**Hosszú-hegy**” 850 m a Szent-kúti ösvényen.

Haris

A haris csak ritkán, végső esetben, az utolsó pillanatban hajlandó felszállni. Herman Ottó – akit gyakran az utolsó polihisztornak neveznek, mert a madártantól, a „pókaszaton” át a néprajzig számos tudományterületen alkotott maradandót – ezt írja a harisról:

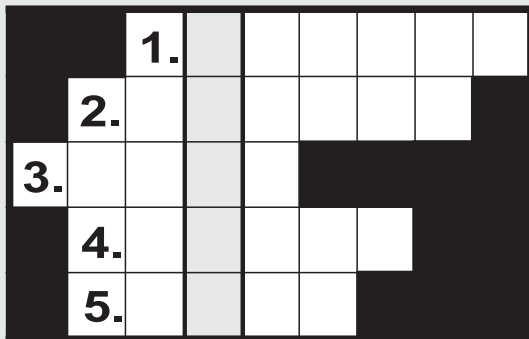
„Ha közel van a kaszáló széle, ekkor a kaszások sora összenéz, aztán kettőzött erővel és szaporasággal vág be a fűbe, a sorvezető pedig elkiáltja magát: szorítsd a harist! Mert az az ügyesen bújkáló, jól futó madár, ameddig fűve van, nem kél szárnyra; de amikor a kaszások sora előtt mind keskenyebbé válik a füves pászta, szorul a haris kapczája és utóvégre is támolygó-imbolygó röpüléssel szárnyra kap; aki pedig elsőnek látja, elkurjantja magát és a sor arcza földerül. Mert a haris kiszorulása a nehéz munka végét is jelenti.”

Ma már nem kézi kaszával, hanem géppel veszik a rét hasznát. A haris és a többi földön fészkelő madárral védelmét számos módszer teszi lehetővé: a traktor elé keretes vadriasztó láncot szerelnek, a kaszálatlan gyepsávokat meghagyják, valamint középről a szélek felé haladva kaszálnak. Ez utóbbi gyakorlat haszna abban rejlik, hogy a madár hamarabb megriad, érzékeli a veszélyt és a magasabb fűű sávokban el tud bújni, el tud menekülni.

1. Honnan ered a macskabagoly neve? Húzd alá az alábbi lehetőségek közül a szerinted megfelelőt!

- a) Éjjel-nappal macskára vadászik.
- b) Hangja nyávogásra emlékeztet.
- c) A közeli fészkelő-helyéről, a Macska-barlangról kapta a nevét.

2. Ki a kaszálók titokzatos madara? A keresztrejtvény megfejtése segít ebben! A megoldás a vastag vonallal keretezett függőleges oszlopban fog kialakulni.

1. Tavasszal nyíló, nagy sárga-virágú, a Hosszú-hegyen is az Oszolyon is élő védett növény. A neve első szava: tavaszi.
2. A tanösvény mentén van ilyen nevű barlang, de bagoly is.
3. Erre a névre vált a Kovácsi-patak Csobánkán.
4. Hegység, melynek mészköves területein több száz barlang van.
5. A Kovácsi-patak védett hala, a kövirák névrokona. Neve első szava: kövi.

Következő állomás: Az erdő felé a „**Szent-kút**” 420 m, vagy a falu felé a „**Kovácsi-patak**” 300 m a Szent-kúti ösvényen.

Kovácsi-patak

1. Hány települést érint a patak Kovácsi-patak néven? Hányat érint a patak Dera néven? Nevezd meg a településeket!
2. A patakban öt vödörnyi víz csordogál másodpercenként, azaz 50 l/s (= 0,05 m³/s). Árvíz idején azonban másodpercenként 30 m³ víz rohan a mederben.
 Számold ki, hány-szoros a patak vízmennyiségének ingadozása?
3. Keresd a kakukktojást! Az egyik halfaj nem jellemző a „*Mélyl-patakra*”! Melyik az?
 csuka kövicsík fejes domolykó
4. Sorolj fel három patakparti fafajt!

Következő állomás: Az erdő felé a „**Haris**” 300 m, vagy a falu felé a „**Csobánkai templomok**” 2 km a Szent-kúti ösvényen.

Megoldókulcs

Csobánki templomok

1. 1921
2. *Pilaszter*

A Csobánkai-nyereg

1. Kedvező földrajzi adottságok: ivó- és itatóvíz megléte, megfelelő talaj gabona- és szőlőtermesztéshez, erdő, építőanyag...
2. *Pilisvörösvár*
3. *A Hosszú-hegy és a Kevélyek.*

Macska-barlang

1. *Mészkő, homokkő*
2. *A c) a helyes válasz*
3. *biboros kosbor, sápadt kosbor, gérbics téltemető, budai imola, sárga koronafürt, bársonyos kakukkszegfű, pilisi bükköny.*

Hosszú-hegy

1. *Zsomboly összeköthető az a), b), c) fogalmakkal.
Barlang összeköthető az a), c) fogalmakkal.*
2. *Az a), c), d) a helyes válasz.*
3. *Barnakánya, darázsölyv, karvaly, kabasólyom, héja, vörösvércse*
4. *„Névrokonok”: selymes peremizs és selymes boglárka, magyar bogáncs és magyar repcsény,
Rokonfajok: tarka és apró nőszirm*

Szent-kút

1. *A forrás jele: ♀ ♂*
2. *Gyopár forrás, Jánosi-forrás, Pilisszentkereszt Szent-kút, Lajos forrás, Trézsi-kút, Salabasinai-kút*
3. *Mária Bründl*

Haris

1. *A b) a helyes válasz.*
2. *HÉRICS, MACSKA, DERA, PILIS, CSÍK Megfejtés: HARIS*

Kovácsi-patak

1. *2, 3, Pilisszentkereszt, Csobánka; Csobánka, Pomáz, Szentendre*
2. *6 000-szeres*
3. *Csuka,*
4. *Enyves éger, fehér fűz, fehér nyár*

Tanösvényfüzet- beszerzési helyek:

Csobánkai Tanösvények honlapja:

www.tanosveny.oszoly.hu

Középeurópai Cserkészpark

2014 Csobánka, Margitliget 1.
csobanka@cserkeszpark.hu

(20) 387-9134

(26) 520-021

Fax: (26) 520-022

Csobánka Község Önkormányzata

2014 Csobánka Fő út 1.

(26) 320-020, (26) 320-094,

Fax: (26) 520-010

Nyitva:

munkanapokon 8-16 óráig

Baross Péter Közösségi Ház és Könyvtár

2014 Csobánka, Béke út 6.

(26) 520-114

kozosseghaz@cskm.csobanka.hu

Írták és szerkesztették:

Benke Ildikó, Dukay Igor

Lektorálta:

Néder Katalin, Végvári Györgyi

A fotókat készítették:

Balogh István, Benke Ildikó, Böhm Éva Irén,
Dukay Igor, Kecskeméti László, Molnár Lídia,
Selmeczi Kovács Ádám

**A Szent-kúti ösvény építését
és a kiadvány megjelenését támogatta:**
a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Zöld
Forrás programja, Mátyásfa Környezetvédő
Egyesület, Csobánka Község Önkormányzata,
Pilis Parkerdő ZRT.

A tanösvény építésében részt vettek:
Csobánkai Értéktörző és Községépítő Egyesület,
Oszoly Környezetvédő Egyesület

Nyomdai előkészítés, grafikai tervezés:

Versa Lineart Kft.

Nyomdai munkálatok:

Pannónia-Print Kft.

Készült:

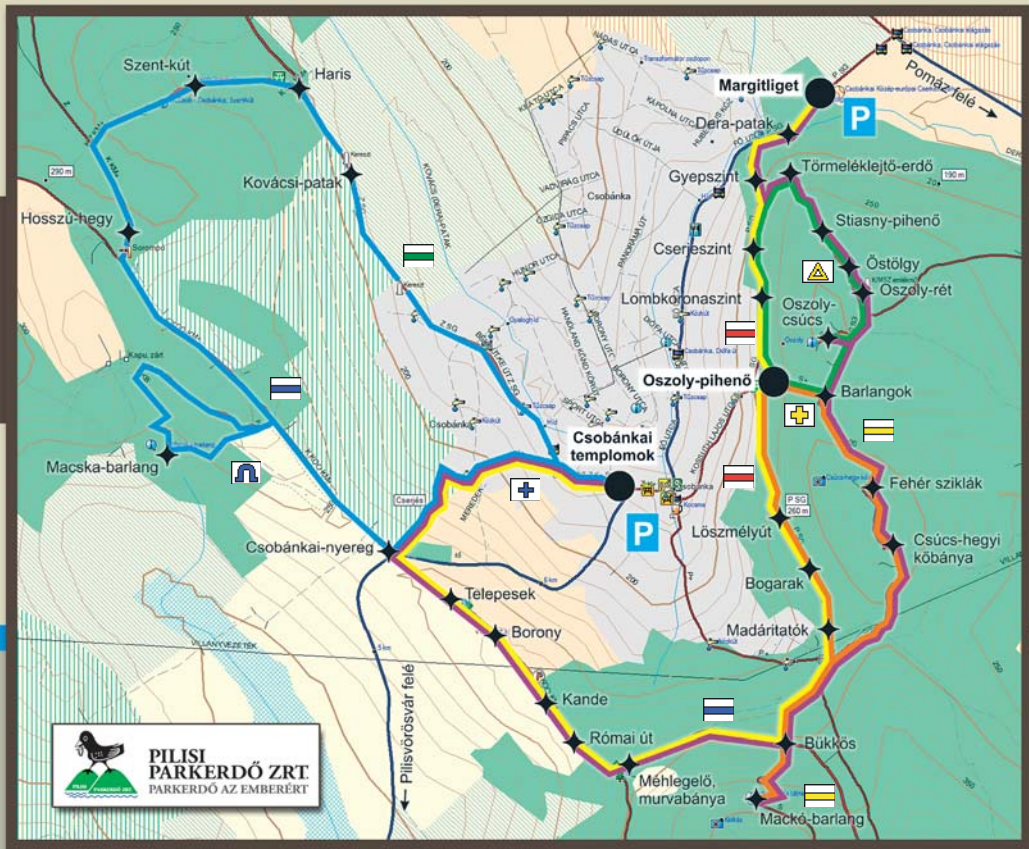
2011-ben 500 példányban

Kiadja:

a Csobánkai Értéktörző és Községépítő Egyesület
2014 Csobánka, Ady Endre u. 71.

Felelős kiadó:

Benke Tamásné elnök

Jelmagyarázat:

	Erdőszéli ösvény:				
	Fehér sziklák ösvény:				
	Oszoly ösvény:				
	Mackó-barlang ösvény:				
	Szent-kúti ösvény:				
	Autóút				
	Parkoló				
	Dera-patak				
	Turistaút				
	Az útvonalak jelzése				

Az Erdőszéli és a Fehérsziklák ösvények indulóállomása: **Margittiget**.
Az Oszoly és Mackó-barlang ösvények indulóállomása: **Oszoly-pihenő**.

A Szent-kúti ösvény indulóállomása: **Csobánkai templomok**.

Szakvezetés: +36 (20) 936-8314

